

**Een vergelijking tussen ethniciteiten:
De procesparticipatie van allochtone
Antilliaanse jongeren in vergelijking met
autochtone Nederlandse jongeren op de
Nederlandse jeugdstrafzittingen**

Naam: Petra Vos

Studentnummer: 3011712

Opleiding: Orthopedagogiek

Werkveld stage: Jeugdzorg

Werkveld thesis: Forensische Zorg

Studiejaar: 2008-2009

Thesisbegeleider: de heer I. Weijers

Inhoudsopgave

Voorwoord	pag. 3
Samenvatting	pag. 3
Inleiding	pag. 4
Theoretisch kader	
Antilliaanse probleemjongeren in Nederland	pag. 5
Afsluiting	pag. 7
Het jeugdstrafrecht en de jeugdstrafzitting	pag. 8
Het Nederlandse jeugdstrafrecht	pag. 8
Ter zitting	pag. 9
Het pedagogische karakter van de Nederlandse jeugdstrafzitting	pag. 10
Communicatie ter zitting	pag. 11
Ouders en het Nederlandse jeugdstrafrecht	pag. 12
Antilliaanse verdachten	pag. 14
Afsluiting	pag. 15
Methode	pag. 16
Vraagstelling	pag. 16
Type onderzoek	pag. 17
Onderzoeksinstrumenten	pag. 18
Onderzoeksobjecten	pag. 19
Data-analyse	pag. 20
Resultaten	pag. 20
Conclusie	pag. 26
Discussie en aanbevelingen	pag. 28
Literatuurlijst	pag. 29
Bijlage 1 Vragenlijst jongeren	pag. 33
Bijlage 2 Vragenlijst ouders	pag. 35
Bijlage 3 Observatielijst	pag. 38

Voorwoord

Gedurende mijn bachelor Pedagogische Wetenschappen aan de universiteit van Utrecht heb ik steeds meer interesse gekregen voor het jeugdstrafrecht, jeugdige delinquenten en de criminologie omtrent jeugddelinquentie. Na het afronden van mijn bachelor heb ik besloten door te gaan met de master Orthopedagogiek. Ik heb mij toen ingeschreven voor de werkgroep rechtbanken onderzoek. Na te hebben gebrainstormd over het onderwerp, werd geconcludeerd dat het interessant is om te onderzoeken of er sprake is van een verschil in de procesparticipatie van allochtone jongeren in vergelijking met autochtone jongeren op de Nederlandse jeugdstrafzitting. Op dit gebied is namelijk weinig onderzoek bekend, terwijl het een belangrijk aspect is voor een goed verloop van de zitting. Mijn keuze is gevallen om de procesparticipatie van Antilliaanse jongeren te beschrijven in vergelijking met Nederlandse jongeren. De keuze hiervoor ligt in het feit dat Antilliaanse jongeren, na Marokkaanse jongeren, de hoogste delictcijfers tonen. Gezien de koloniale achtergrond, waarin sprake is van een zekere mate van vernederlandsing, lijkt het mij interessant te onderzoeken in hoeverre er sprake is van een verschil in procesparticipatie en op welk accent dit verschil berust. Samen met medestudent Lenneke van Vliet heb ik contact gezocht en de jeugdstrafzittingen bezocht.

Ik wil graag de rechtbank van Amsterdam, de rechtbank van Rotterdam en de rechtbank van Utrecht bedanken voor hun medewerking. In het bijzonder wil ik de heer van de Water (kinderrechter) meneer de Beer (Officier van Justitie) en mevrouw Mijnarends (Officier van Justitie) bedanken die fungeerde als onze contactpersonen en het mogelijk maakte om de jeugdstrafzittingen bij te wonen. Ik wil graag de heer Weijers bedanken voor de hulp, begeleiding en feedback bij de keuze van het onderwerp en schrijven van de thesis. Tot slot wil ik mijn ouders en vriend bedanken voor het meedenken en hun steun.

Abstract

This study investigates the question if there is a difference between the process participation of Dutch Antillean criminal youth suspects and their parents compared to Dutch criminal youth suspects and their parents. Literature shows that the most salient causes to explain delinquency among Antillean youth is to be found in the lack of control and the participation in the criminal peer group. Studies investigating the experiences and behaviors in the Dutch youth court are very limited for this ethnicity. The youth sentence meetings will be observed and scored in the courts of

Utrecht, Rotterdam and Amsterdam. Following to the youth sentence hearing, a questionnaire will be used in order to obtain information about the perception of the both suspects group and their parents. Results of this study indicate that the process participation of Antillean youth suspects and their parents did not differ significantly compared with Dutch youth suspects and their parents.

Inleiding

De oververtegenwoordiging van bepaalde groepen allochtone jongeren in de jeugdcriminaliteit is al geruime tijd een belangrijke kwestie onder de bevolking en bij beleidsmakers in Nederland. In de nota *Criminaliteit in relatie tot de integratie van etnische minderheden* (1997) is vastgesteld dat met name Antillianen en Marokkanen relatief vaak in aanraking komen met politie en justitie (Kromhout & van San, 2003). Wanneer wordt gecorrigeerd voor de omvang van de populatie, blijkt dat Antillianen bij alle delicttypen de hoogste criminaliteitscijfers hebben. Dit is met name zichtbaar in Opiumdelicten (drugs- en wapendelicten) en vermogensdelicten met geweld (Jennissen & Blom, 2007; CBS, 2008). Het meest recente onderzoek naar criminele Antilliaanse jongeren dateert van ruim tien jaar geleden (van San, 1998). Inmiddels is er sprake van een nieuwe generatie, die doorgaans al geruime tijd in Nederland woonachtig is. Er is weinig onderzoek beschikbaar betreffende de ervaringen van Antilliaanse jongeren en de ouders op de Nederlandse jeugdstrafzitting. Dit is opvallend gezien de hoge criminaliteitscijfers van deze jongeren. Uit het onderzoeksrapport van Kromhout en van San (2003) blijkt dat 1.792 (3,2%) Antilliaanse jongeren worden verdacht van één of meerdere delicten. Dit is na de Marokkaanse jongeren de grootste groep verdachten. Tevens zijn de Antilliaanse jongeren interessant om nader te belichten in het kader van de jeugdstrafzitting, gezien de vroegere koloniale verbanden van Nederland met de Antillen en de hierdoor achtergebleven Nederlandse invloeden. Het is interessant om te onderzoeken of er sprake is van een verschil tussen de procesparticipatie van deze jongeren in vergelijking met de Nederlandse jongeren. Van belang is om tevens de rol van de ouders hierbij te belichten, met name de rol van de moeder. Met dit onderzoek wordt getracht meer zicht te geven op de rol van de Antilliaanse jongeren binnen de Nederlandse jeugdcriminaliteit en op strafzittingen. Allereerst zal een beschrijving worden gegeven van het theoretisch kader. Hierbij zal worden ingegaan op de Antilliaanse probleemjongeren, het Nederlands jeugdstrafrecht, de ouders op zitting en de jeugdige verdachte. Vervolgens zullen

hieruit de subvragen worden afgeleid. De volgende probleemstelling staat centraal in huidig onderzoek: *Is er een verschil in de procesparticipatie van allochtone Antilliaanse jongeren in vergelijking met autochtone jongeren in het Nederlands jeugdstrafrecht?*

Theoretisch kader

1. Antilliaanse probleemjongeren in Nederland

Er zijn drie factoren te noemen die een mogelijke oorzaak vormen voor het probleem- en delinquent gedrag van Antilliaanse jongeren. Allereerst de algemeen structurele factoren, zoals een lage opleiding en een slechte positie op de arbeidsmarkt. Deze hangen samen met de sociaal economische positie van Antillianen. Daarnaast spelen ook de persoonlijke en culturele factoren een rol. Onder persoonlijke factoren vallen de verstoorde gezins- en gezagsrelaties, een tekortschietende opvoeding en de oriëntatie op deviante culturele leeftijdsgenoten. De culturele factoren zijn gericht op de ambivalentie van normen en waarde, de taalachterstand en het gebrek aan sociale vaardigheden (van San, 1998). Een groot deel van deze factoren vertonen overeenkomst met alle allochtone groepen. De meest kenmerkende oorzaken die betrekking hebben op de Antilliaanse jongeren zullen worden besproken (Steketee, Tan, & Kromontono, 2003; Weenink, 2007).

De komst naar Nederland heeft voor veel Antilliaanse gezinnen uit de lagere sociaaleconomische klasse niet of nauwelijks tot sociale vooruitgang geleid. Veel van de gezinnen zijn in Nederland wel verzekert van een bestaansminimum, wat voor vele al een vooruitgang is in vergelijking met het onzekere bestaan op Curaçao. Toch is de aansluiting op de reguliere arbeidsmarkt en de sociale stijging die daarmee gepaard gaan, voor een grote groep niet toereikend (Angenent, 1997; van San, 1998; Sansone, 1992). Ook de matriarchale gezinstructuur heeft belangrijke gevolgen voor de sociaaleconomische positie van het gezin in Nederland (van San, 1998). Ondanks het feit dat de Antilliaanse vrouwen in Nederland in veel gevallen een economisch zelfstandig bestaan leiden, ondervinden zij toch veel moeite om rond te komen. De financiële moeilijkheden waarmee Antilliaanse vrouwen in Nederland worden geconfronteerd zijn niet enkel het gevolg van het lage inkomen, maar ook van het bestedingspatroon waarin veel geld wordt uitgegeven voor het verkrijgen van status (van San, 1998; van Hulst & Bos, 1993). Hierop aansluitend stelt Sansone (1992) dat het streven naar status een economische vooruitgang in de weg staat. Statussymbolen zijn in de Antilliaanse cultuur belangrijk. Antilliaanse vrouwen

hebben de wens dat kinderen erbij horen en willen naar elkaar geen gezichtsverlies lijden. Toch ervaren de jongeren een gat tussen aspiraties en de aanwezige mogelijkheden om deze te bereiken. Materieel gezien kunnen de jongeren zich niet veroorloven wat andere jongeren wel kunnen, en dit leidt tot relatieve deprivatie. Antilliaanse jongeren beschikken niet over de middelen die nodig zijn hier verandering in te brengen en richten zich op de criminaliteit voor gewin (Schmitt-Rodermund & Silbereise, 2008; van Hulst & Bos, 1993; Lissenberg, van Ruller & van Swaaninger, 2001; van Dijk, et al., 2006). Deze criminaliteit bestaat voornamelijk uit vermogensdelicten en drugsdelicten (Jennissen & Blom, 2007; CBS, 2008).

Antilliaanse jongeren zijn vaak opgegroeid met drugs, dit geldt vooral voor de jongeren die niet in Nederland zijn geboren maar later zijn gekomen. Bekendheid met drugs wordt zowel binnen de familie als in de vriendengroep opgedaan. Deze vrienden zijn leeftijdsgenoten, doorgaans van Antilliaanse afkomst en zitten al langer in de criminaliteit. (van San, 1998; van Hulst & Bos, 1993). De invloed van leeftijdsgenoten lijkt door twee processen te werken, namelijk sociale vergelijking en sociale conformiteit. Beide processen komen veel voor onder de Antilliaanse jongeren (Barry, 2007; Angenent, 1997). Het is voor deze groep belangrijk om een reputatie op te bouwen waarin een mannelijk imago een grote plaats inneemt en macho gedrag wordt getoond (Angenent, 1997). Het verkrijgen van status in de groep geschiedt veelal op basis van het plegen van delicten. Als deze status eenmaal is verkregen, dienen jongeren het in stand te houden (van San, 1998). Antilliaanse jongeren zijn van mening dat het hebben van slechte vrienden een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het ontstaan en in stand houden van delinquent gedrag. Toch wordt een ambivalent standpunt ingenomen over deze invloed. Er is geen sprake van het onvoorwaardelijk neerleggen van de schuld bij deze vrienden, maar juist de eigen keuze om hiermee om te gaan wordt benadrukt (van San, 1998; Schuyt, 1993). Antilliaanse jongeren brengen relatief veel tijd door met leeftijdsgenoten. Dit als gevolg van de grote mate van vrijheid die met name de jongens ervaren. Antilliaanse jongeren ervaren een overgang van een samenleving op de Antillen, waar veel formele en informele controle bestaat, naar een samenleving waar die controle grotendeels wegvalt (van Dijk, Sagel-grande, & Toornvliet, 2006) Volgens Hirshi en Gottfredson (2000) is, door een verzwakking van de externe controle, voor allochtone jongeren de mogelijkheid om op het verkeerde pad te gaan groter geworden. Aangezien Antilliaanse jongeren vaker gesocialiseerd zijn in een 'bevelshuishouding', wordt minder zelfcontrole aangeleerd. Als vervolgens ook de controle van huis uit ontbreekt, is de kans

op probleem gedrag groter (van San, 1998). Naast het grotendeels wegvallen van de controle, vindt tevens een andere gezagsverandering plaats. In Antilliaanse gezinnen heerst een grote afstand tussen ouders en kinderen, waarin de kinderen zich bescheiden, afwachtend en luisterend dienen op te stellen. Deze relatie ondergaat een verandering als gevolg van het leven in de Nederlandse samenleving en de verticale verhouding nemen toe (Angenent, 1997).

In Antilliaanse gezinnen overheerst een matriarchale gezinstype waarbij moeder de centrale plaats in neemt en de vader een meer marginale positie heeft of afwezig is (van San, 1998). In deze gezinnen is de moeder primair verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen (van Hulst & Bos, 1993). Jongeren staan ambivalent tegenover de rol van moeder bij het ontstaan van probleemgedrag. Enerzijds wordt kritiek geleverd op de gebrekkige controle van moeder, dit gebeurt echter altijd indirect. Anderzijds wordt begrip getoond voor de situatie waarin moeder verkeerd. Tegen buitenwereld wordt moeder te allen tijde in bescherming genomen en geven de jongeren zichzelf de schuld voor het probleem- en delinquentgedrag (van San, 1998; van Hulst & Bos, 1993). Veel jongeren kennen de biologische vader niet (van Hulst & Bos, 1993). Antilliaanse jongens zien het feit dat vader zich heeft onttrokken aan zijn verantwoordelijkheden als een mogelijke oorzaak van het probleem- en delinquent gedrag. Ook hierin wordt een ambivalente houding aangenomen. De aanwezigheid van een strenge vader wordt gezien als een belangrijke reden om niet in de criminaliteit te gaan. Daarentegen menen de jongens dat de aanwezigheid van een vader niets uitmaakt, omdat opvoeding een taak is van de moeder. Bovendien wordt door de jongens getwijfeld aan de opvoedkundige kwaliteiten van de vader (van San, 1998). Hoewel in Antilliaanse gezinnen in Nederland praten en uitleggen steeds belangrijkere opvoedingsmiddelen worden, is er vanaf de vroege jeugd veel sprake geweest van fysieke correctie van kinderen. De fysieke correctie wordt door de Antilliaanse bevolking gezien als een geaccepteerd opvoedingsmiddel. Deze wijze van straffen is vaak niet in overeenstemming met de ernst van het vergrijp, maar is afhankelijk van de emotionele gesteldheid van de persoon die de straf geeft (Angenent, 1997; van Hulst en Bos, 1993).

1.2 Afsluiting

Uit de voorgaande beschrijving kan worden geconcludeerd dat de belangrijkste oorzaken ter verklaring van het probleem- en delinquent gedrag onder Antilliaanse jongeren, voortvloeien uit de vrijheid die de jongeren ervaren en de afwezigheid van controle. Als gevolg hiervan brengen

de jongeren veel tijd door met de vriendengroep, waarin status wordt verkregen door het plegen van delicten. Deze status moet in stand worden gehouden. Tevens blijkt dat de democratische verhoudingen die gelden in de Nederlandse samenleving tot gevolg hebben dat de gezagsafstanden kleiner zijn. Voor veel allochtone jongeren, die vanuit de culturele achtergrond in verticale verhoudingen opgroeien en waarbij een grote waarde wordt gehecht aan gezag, is het lastig om zich horizontaal te bewegen. Als gevolg hiervan hebben Antilliaanse jongeren moeite om tegenover democratische gezagsdragers een houding te bepalen (Angenent, 1997). Dit is van invloed op de reactie van de jongeren op het gezag van justitiële autoriteiten. In dit onderzoek zal worden gekeken hoe de huidige Antilliaanse jongeren de jeugdstrafzitting ervaren en zelf in het proces participeren. Tevens zal worden onderzocht of er sprake is van een verschil tussen de procesparticipatie van Antilliaanse jongeren in vergelijking met autochtone jongeren op de jeugdstrafzitting.

Alvorens een beschrijving wordt gegeven van het gedrag van de Antilliaanse jeugdige verdachte ter zitting, zal eerst een kort beeld worden geschetst van het Nederlandse jeugdstrafrecht en de jeugdstrafzitting.

2. Het jeugdstrafrecht en de jeugdstrafzitting

Nederland kent een speciaal strafrecht voor jeugdigen. De regels van het jeugdstrafrecht en het jeugdstrafprocesrecht zijn van toepassing op jongeren die ten tijde van het delict tenminste twaalf jaar oud zijn, maar nog niet de leeftijd van achttien jaar hebben behaald. Beneden deze grens van achttien jaar is een persoon minderjarig (de Jonge & van der Linde, 2007).

2.1 Het Nederlandse jeugdstrafrecht

De kern van het jeugdstrafrecht is dat minderjarigen nog niet geheel verantwoordelijk kunnen worden gehouden als burgers van de wet, dit gezien de ontwikkeling waarin zij zich bevinden (Weijers, 2004). Behalve het verschil in doelgroep met het commune strafrecht is er tevens een verschil in sancties. Ook zijn de processuele regels anders in het jeugdstrafrecht. Het grootste verschil is dat er meer aandacht aan de verdachte wordt besteed door de kinderrechter dan in het commune strafrecht (de Jonge & van der Linde, 2007). De sociale en persoonlijke omstandigheden van de verdachten komen hier uitvoeriger aan bod, omdat op grond hiervan een inschatting wordt gemaakt van toekomstig delinquent gedrag. Dit bepaald in belangrijke mate de

aard en zwaarte van de sanctie (Weenink, 2007). De algemene doeleinden van het commune strafrecht, vergelding, preventie, normmarkering en maatschappelijke orde, worden ook in het jeugdstrafrecht gehanteerd. Daarnaast is een belangrijk doel de (her)opvoeding van de jeugdige. Dit sluit aan op het heersende idee dat jongeren in een bepaalde richting gevormd (heropvoed) kunnen worden en speelt een belangrijke rol in het jeugdstrafrecht (Weenink, 2007). Om dit te bereiken dient de strafrechtelijke aanpak aan enkele uitgangspunten te voldoen. Allereerst moet de strafrechtelijke interventie een pedagogisch karakter hebben van waaruit een snelle reactie volgt voor een zo groot mogelijk effect (Buysse, van Dijk & Abraham, 2008). Zowel allochtone als autochtone jongeren denken doorgaans op korte termijn. Om sancties meer impact te geven dienen deze snel te volgen op het delict. Hoe korter de tijd tussen daad en sanctie, hoe meer indruk de sanctie maakt (Angenent, 1991). Ook dient er sprake te zijn van maatwerk. Dit betekent dat de aanpak zoveel mogelijk dient te zijn toegesneden op de persoon van het individu en diens persoonlijke omstandigheden. Er moet sprake zijn van een consequente sanctionering en nazorg om te voorkomen dat de bereikte effecten weer verloren gaan. Los van de bovengenoemde punten dient het jeugdstrafrecht ook uit te gaan van de onschuldpresumptie, de proportionaliteit en evenredigheid van de straf als gevolg op het delict (Buysse, et. al., 2008).

2.2 Ter zitting

Een belangrijke beslissing die de Officier van Justitie (OvJ) moet nemen in jeugdstrafzaken is of de zaak kan worden afgedaan door het Openbaar Ministerie zelf (OM) of zal worden voorgeleidt aan de kinderrechter. De jeugdige verdachte heeft dan recht op toevoeging van een raadsman, indien die nog niet eerder in het proces is toegevoegd. De plaats waarin de jongere voor de kinderrechter moet verschijnen hangt doorgaans af van het rechtsgebied waarin de jongere woonachtig is. Op grond van art. 495a lid 1 Sv. is de jeugdige verdachte verplicht om in persoon op de zitting te verschijnen. Als de verdachte niet verschijnt, dient de zaak te worden aangehouden. Om te voorkomen dat een jongere (weer) niet verschijnt kan de rechter een bevel tot medebrenging opdragen. In dat geval wordt de jongere de ochtend van de zitting door de politie opgehaald (de Jonge & van der Linde, 2007).

De behandeling van een jeugdstrafzitting vindt plaats achter gesloten deuren. Gedurende de jeugdstrafzitting zijn een aantal mensen aanwezig die verschillende functies hebben. De kinderrechter, Officier van Justitie, de griffier, de jeugdige verdachte en de advocaat van de

verdachte moeten aanwezig zijn om de zitting plaats te laten vinden. Verder is het mogelijk dat de ouders van de jeugdige en vertegenwoordigers van de Raad van de Kinderbescherming en/of jeugdreclassering aanwezig zijn (de Jonge & van der Linde, 2007; Weenink, 2007). De voorzitter van de rechtbank kan tot bijwoning van de besloten terechtzitting bijzondere toegang verlenen (de Jonge & van der Linde, 2007). De jeugdige verdachte mag ter zitting dezelfde bevoegdheden uitoefenen die een meerderjarige verdachte heeft en beschikt dus over het recht op het laatste woord. De uitspraak volgt uiterlijk veertien dagen na sluiting van het onderzoek ter terechtzitting. De alleensprekende kinderrechter doet doorgaans direct na sluiting van het onderzoek ter terechtzitting uitspraak. In tegenstelling tot het besloten karakter van de zitting, is de uitspraak wel openbaar. De jeugdige verdachte kan net zoals een meerderjarige verdachte in hoger beroep gaan als hij het niet eens is met de uitspraak (de Jonge & van der Linde, 2007; Weenink, 2007).

2.3 Het pedagogische karakter van de Nederlandse jeugdstrafzitting

De Nederlandse jeugdstrafzitting kent een pedagogisch karakter. Kenmerkend voor dit karakter is om jeugdige verdachten te benaderen op een wijze die is afgestemd op de beperktere ervaring en begrip. Door het bieden van een ondersteunende context, kan de jeugdige worden geholpen om maximale competenties in de rechtszitting te laten zien. Naast het waarborgen van het recht van de jeugdige om gehoord te worden, bevat het pedagogische aspect tevens het helpen van de jeugdige naar volwassenheid. Dit vereist dat de eventuele straf de jeugdige wat moet leren. Het is van belang dat de jeugdige zich gaat realiseren wat de morele betekenis is van de gepleegde daad (Weijers, 2004). Volgens Weijers (2004) is het morele appèl dat op de jeugdige verdachte wordt gedaan pedagogisch gezien het belangrijkste aspect. Gedurende dit appèl kan een beroep worden gedaan op de empathie voor het slachtoffer en het reflecteren van de daad. Het doel is dat de verdachte bewust dient te worden van de betekenis van de daad en de gevolgen voor de slachtoffers, de omgeving en voor zichzelf als moreel persoon. Het is hierbij van belang dat het proces gedurende de zitting niet over het hoofd van de jeugdige verdachte gaat, maar dat van de verdachte een actieve deelnemer wordt gemaakt. Op deze wijze wordt de verdachte gestimuleerd om morele verantwoordelijkheid te nemen voor het delict en zich te realiseren wat de daad heeft aangericht (Weijers, 2004). Weijers (2004) wijst hierbij op het nut van dialoog met de jeugdige verdachte op de zitting. Naast het feit dat het recht van de jeugdige om gehoord te

worden wordt erkent, informeert het de kinderrechter tevens over het begrip van de verdachte zelf met betrekking tot de daad.

2.4 Communicatie ter zitting

Bij de communicatie in de jeugdstrafzitting ligt de nadruk op hoe de dingen worden gezegd. Weijers (2004) noemt drie relevante communicatie dimensies in het jeugdstrafrecht, te weten uitleggen, algemene houding en morele communicatie. De eerste dimensie bevat het uitleggen van de rituelen en het wettelijke jargon aan de jeugdige en het vermijden van, voor de jeugdige verdachten onbegrijpelijke, technische uitdrukkingen en procedures. Het blijkt dat de jeugdige en de ouders lang niet alle uitdrukkingen, afkortingen en gebruiken die in de rechtbank door de professionals worden gebruikt begrijpen. Dit heeft tot gevolg dat belangrijke dingen die worden gezegd, onopgemerkt blijven door de personen aan wie het is gericht. De basis dimensie van de pedagogische taak dient zich daarom te richten op de uitleg en verduidelijking. Het is namelijk van belang dat de personen om wie het daadwerkelijk gaat alles begrijpen, dan heeft het meer betekenis en zijn de verwachtingen duidelijk. De tweede dimensie betreft een algemene houding naar de verdachte waarin het verhaal van de jeugdige persoonlijk wordt gehoord. De kinderrechter en de Officier van Justitie dienen hierbij hun houding en verbaal taalgebruik toegankelijk te maken. De laatste dimensie, de morele communicatie, is erop gericht dat er plaats is voor een dialoog met de jeugdige verdachte over de morele consequenties van de gepleegde daden (Weijers, 2004). In het algemeen wordt de jeugdige gevraagd of hetgeen wat is gezegd ook daadwerkelijk is begrepen. Deze controlevraag is van belang voor een goed verloop van de zitting. De manier waarop met de jeugdige verdachte wordt gecommuniceerd toont variaties (Weijers, 2004).

De kennis en het Nederlandse taalgebruik door allochtone jongeren liggen op verschillend niveau. Tevens liggen veel allochtone jongeren wat betreft sociale redzaamheid achter. Deze jongeren hebben niet altijd even goed door wat er gaande is, ook omdat zij minder goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden en rechten die zij hebben. Allochtone jongeren zijn vaak minder goed in staat in te schatten welk gedrag wordt verwacht, omdat ze het gewenste en verwachte gedragspatroon niet kennen. Dit kan leiden tot onbegrip en tevens kan het wantrouwen, waardoor de jongeren minder geneigd zijn van de aanwezige mogelijkheden gebruik te maken. Allochtone jongeren communiceren op een meer impliciete manier dan de

expliciete manier waarop Nederlandse jongeren zich gewoonlijk uiten. Dit laatste wordt door allochtonen soms als brutaal en onbeschoft ervaren. Bovendien is bij deze vorm de kans groter dat de jongeren zelf, of een ander, gezichtsverlies lijden. Bij impliciete communicatie worden zaken niet rechtstreeks uitgesproken, maar meer aangeduid. Het lijkt dan alsof er omheen wordt gedraaid (Angenent, 1991; Weenink, 2007). Dit kan in de Nederlandse manier van communiceren een frustrerende werking hebben. Allochtone jongeren spreken soms in parabels, waarbij voorbeelden en vergelijkbare situaties naar voren worden gehaald. Dit biedt de mogelijkheid om minder confronterend te zijn en pijnlijke onderwerpen op een meer indirecte manier te benaderen. Parabels worden in de Nederlandse communicatie als ontwijkend en verhullend taalgebruik gezien. Tot slot speelt bij veel allochtone jongeren de non-verbale (houding, mimiek en oogcontact) communicatie een grote rol. Deze vorm van communicatie wordt door Nederlanders vaak verkeerd begrepen, met name het oogcontact. Het niet in de ogen kijken van de gesprekspartners, vooral wanneer het een meerdere betreft, is in de Antilliaanse cultuur een uiting van respect. In Nederland wordt het als een teken van onbeleefd en ongeïnteresseerdheid gezien (Angenent, 1991; van Rossum, 1998; Weenink, 2007).

2.5 Ouders en het Nederlandse jeugdstrafrecht

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) geeft aan dat jeugdige verdachten recht hebben op de aanwezigheid van de ouders tijdens de jeugdstrafzitting. Als gevolg staat in artikel 496 lid 1 Sv. dat ouders tot bijwoning van de zitting van de jeugdige moeten worden opgeroepen. Dit betreft enkel de ouder(s) die het gezag over het kind heeft. Hoewel ouders wel worden opgeroepen, is de aanwezigheid niet verplicht. Indien de ouders wel aanwezig zijn, behoort de kinderrechter hen in de gelegenheid te stellen om te spreken. Dit dient voornamelijk ter verdediging van de jeugdige te zijn. Bovendien kan de aanwezigheid van de ouders steun bieden aan de jeugdige en heeft het tevens een praktisch nut, zoals informatie aan de ouders te verstrekken en te laten meedenken over zinvolle interventies (De Jonge & Van der Linden, 2007). Tegelijkertijd kunnen ouders worden aangesproken op de (opvoedings) verantwoordelijkheden (Nijsten, Greense, Pels, & Vollebergh 2002). Uit onderzoek blijkt dat over het algemeen het merendeel van de autochtone ouders aanwezig is bij jeugdzittingen. De ouders tonen interesse om de jeugdige te ondersteunen gedurende het proces, ondanks de wellicht intimiderende setting van de rechtbank en de emotionele lading voor de ouders (Varma, 2007). Contacten tussen allochtone ouders en functionarissen daarentegen verlopen regelmatig

moeizaam (van Hulst & Bos, 1993). Sommige allochtone ouders zijn niet aanspreekbaar als het om de opvoeding van hun kind gaat. Antilliaanse moeders vinden het beschamend om door buitenstaanders te worden aangesproken op het falen van de opvoeding. Dit mede met het oog op gezichtsverlies (van San, 1998). De ouders zien de tussenkomst van instanties als een ingreep in hun leefwereld en een bedreiging van het eigen gezag. Bovendien beleven veel Antilliaanse ouders het criminele gedrag van hun kind als een nederlaag en wordt dit in het contact met instanties steeds opnieuw bevestigd (Angenent, 1997). Omdat ouders geen gezichtsverlies willen lijden, worden de problemen ontkent en aan andere factoren toegeschreven, zoals slechte vrienden, school en de politie. Deze houding bemoeilijkt het contact, omdat het wordt gezien als afschuiving van de verantwoordelijkheid. Antilliaanse en andere allochtone ouders verwijten de politie en justitie weleens dat zij hun verantwoordelijkheid niet serieus nemen, te zacht optreden en onvoldoende corrigeren en straffen (Angenent, 1997; van Hulst & Bos, 1993). Allochtone ouders kijken vreemd aan tegen de open en democratische werkwijze van Nederlandse instanties en begrijpen niet altijd dat jeugdigen zo serieus worden genomen. Antilliaanse ouders hebben er moeite mee dat instanties contacten met hun kinderen hebben waar zij geen invloed op hebben. Het is voor deze ouders onacceptabel als aan hen informatie over de eigen kinderen wordt onthouden (van Hulst en Bos, 1993). Strafdoele met een pedagogisch karakter of gericht op de ontwikkeling en het toekomstperspectief van jongeren, komen niet altijd overeen met de verwachtingen van allochtone ouders over het doel van de straf (Klooster, van Hoek, & van 't Hof). Antilliaanse moeders vinden dat een harde aanpak de beste manier is om kinderen op te voeden, hieronder valt ook fysiek straffen. In Nederland bestaat voor deze wijze van straffen veel onbegrip, het wordt al snel als mishandeling beschouwd (van San, 1998).

Uit onderzoek van Van San (1998) blijkt dat hoewel Antilliaanse jongeren instrumentele delicten legitimeren vanuit hun achterstandspositie, de moeders dit niet doen. Armoede vinden de moeders een vals voorwendsel voor delinquent gedrag, omdat de jongeren het hier beter hebben dan op de Antillen. Expressieve delicten worden door de jongeren gelegitimeerd vanuit beledigingen en bedreigingen. Moeders keuren dit vaak goed, moedigen de jongeren zelfs aan om te reageren op beledigingen en bedreigingen in verband met eerherstel. De houding van moeders ten aanzien van het delict lijkt een fundamentele betekenis te hebben. Doordat moeders in sommige gevallen het delinquent gedrag van zonen accepteren en soms zelfs aanmoedigen, krijgen deze jongens het gevoel dat het niet zo erg is (van San, 1998).

2.6 Antilliaanse verdachten

Van Rossum (1998) veronderstelt dat wanneer verdachten met een andere culturele achtergrond de rechtszaal inkomen, deze enkele typische gedragingen meebrengen, die passend worden geacht voor de situatie. Antilliaanse jongeren die verdacht worden van een delict hebben de neiging om het delinquent gedrag te normaliseren en legitimeren. Sykes en Matza (1957) onderscheiden enkele neutralisatietechnieken voor het legitimeren van delicten en deze zijn allen van toepassing op Antilliaanse jeugddelinquenten, zowel op de instrumentele als de expressieve delicten. Allereerst ontkennen de jongeren de verantwoordelijkheid door te verwijzen naar de achterstandspositie en naar de voorbereiding, uitvoering en gevolgen van het delict. Delinquent gedrag wordt verantwoord geacht, omdat het in de visie van de jongeren de enige manier is om vooruit te komen voor mensen van armoedige komaf (van San, 1998; Sansone, 1992). Dit is echter een subjectieve beleving van de jongeren, de objectieve situatie is vaak anders. Vervolgens is er sprake van de ontkenning van schade of nadeel. Hierbij wordt de eigen terughoudendheid bij het plegen van een delict onderstreept. Er wordt door de Antilliaanse jongeren met name benadrukt wat er zou zijn gebeurd als het echte criminelen waren. Tot de neutralisatietechnieken van Sykes en Matza (1957) behoort ook de ontkenning van het slachtoffer, waarbij het slachtoffer wordt getransformeerd tot degene die de schuld treft, omdat de daad zou zijn uitgelokt. Zo worden, volgens de Antilliaanse jongeren, bij straatroof alleen mensen beroofd die op een oneerlijke manier aan geld komen (van San, 1998). Ook het dealen in (hard)drugs wordt veelal gelegitimeerd, doorgaans wordt het vergeleken met andere vormen van handel drijven. De laatste neutralisatietechniek die wordt toegepast door Antilliaanse verdachten wordt het 'veroordelen van de veroordelaars' genoemd. Jongeren beweren dat het gedrag verband houdt met de hypocriete houding van de justitiële autoriteiten. Volgens Schuyt (1993) ontstaan bij jongeren, door confrontatie met verschillende vertegenwoordigers van de rechtsorde, onrechtgevoelens waardoor de politie wordt gezien als racist en de rechters als corrupt. Daarnaast wordt de impliciete botsing tussen het rechtssysteem en de jongeren versterkt door de doctrine van de individualistische strafoplegging. Deze doctrine botst met de verwachting van de jongeren van consistentie in de rechtspleging (van San, 1998). Ook bij expressieve delicten bevatten de legitimeringen voor het grootste deel een specifieke inhoud die betrekking heeft op de persoonlijke situatie van de jongere en deze hangen samen met de achtergrond. De jongeren maken deel uit van een sterke eercultuur, hierdoor zijn beledigingen en bedreigingen veelal

aanleiding tot het gebruik van geweld (van San, 1998). Antilliaanse jongeren tonen zelden spijt van het gepleegde delict (van San, 1998; van Hulst & Bos, 1993). Jeugdige Antilliaanse delinquenten normaliseren het gedrag om zo de scherpste randen eraf te halen. Diefstal is het delict dat onder de Antilliaanse jeugd het meest wordt genormaliseerd. Diefstal met geweld wordt opvallend weinig genormaliseerd. Daders van straatroof worden als 'laf' gezien, daders van gewapende overvallen getuigen van 'lef'. Zoals al eerder genoemd speelt bij het plegen van diefstal de vriendengroep een grote rol. Iedereen binnen deze groep keurt het delict goed, wat het normaliseert.

Antilliaanse jongeren beoordelen het gebruik van geweld vaak lichter dan de strafrechter. Een leven binnen een harde straatcultuur of een autoritaire opvoeding met fysieke straffen kan hiervan de oorzaak zijn (Klooster et. al, 1999). Uit onderzoek naar de strafbeleving van Antilliaanse jongeren blijkt dat het gedrag niet of nauwelijks wordt beïnvloed door straffen. Hoe vaker een jongere wordt gestraft, hoe minder indruk de straf nog maakt. Met name het oordeel van de ouders en de familie lijken relevant te zijn voor de strafbeleving. Naarmate de opgelegde sanctie meer ondersteund wordt door het netwerk van de jongeren, is de kans dat de jongere de oplegde sanctie accepteert groter (Klooster et. al. , 1999).

2.7 Afsluiting

Ter afsluiting van het hoofdstuk kan worden geconcludeerd dat de Nederlandse jeugdstrafzitting een pedagogisch karakter kent. Hierbij dient de zitting gericht te zijn op het begrip van de jeugdige dader en diens ouders. Het is van belang dat jargon wordt toegelicht of vermeden en dat de verwachtingen duidelijk zijn. In dit onderzoek zal worden bekeken of en op welke wijze de pedagogische aspecten gedurende de zitting worden toegepast. Tevens wordt onderzocht welke communicatieve vaardigheden de kinderrechter gebruikt op de zitting van een jeugdige verdachte. De rol van de aanwezige ouders ter zitting is van belang. Ouders zijn immers de personen die opvoeden en dus ook een grote rol (kunnen) spelen in het afleren van probleemgedrag. Antilliaanse moeders zien het aanspreken op de opvoeding als gezichtsverlies en vinden dat instanties teveel inmenging. Als gevolg hiervan richt dit onderzoek zich op de vraag hoe ouders de zitting van hun jeugdige ervaren.

Methoden

De voorgaande bespreking van het theoretisch kader dient als basis voor de vraagstelling van dit onderzoek en de 4 onderzoeksvragen die hieruit zijn voortgekomen. Tevens zal het onderzoeksdesign worden behandeld. Hierbij worden het type onderzoek en de wijze waarop het onderzoek wordt uitgevoerd besproken en vervolgens worden de verschillende onderzoeksinstrumenten benoemd. Ten slotte zal de wijze van dataverzameling en de wijze van data analyse worden toegelicht.

4.1 Vraagstelling

Uit cijfers blijkt dat Antillianen, wanneer wordt gecorrigeerd voor de omvang van de populatie, de hoogste criminaliteitscijfers hebben op vrijwel alle delicttypen (Jennissen & Blom, 2007; CBS, 2008b). Ondanks dit gegeven is onderzoek naar deze bevolkingsgroep schaars. Met name de beleving en ervaringen van Antilliaanse jongeren binnen het Nederlandse jeugdstrafrecht zijn weinig onderzocht. Er is tevens geen onderzoek bekend dat specifiek Antilliaanse jongeren met Nederlandse jongeren vergelijkt op de Nederlandse jeugdstrafzitting. Dit leidt tot de centrale vraagstelling van dit onderzoek: *Is er een verschil in de procesparticipatie van allochtone Antilliaanse jongeren in vergelijking met autochtone jongeren in het Nederlands jeugdstrafrecht?*

De verwachting is dat Antilliaanse jongeren niet verschillen in procesparticipatie in vergelijking met Nederlandse jongeren gezien de mate van vernederlandsing en inburgering in de Nederlandse maatschappij. Er wordt verwacht dat er veel begrip is, wegens een goede beheersing van de Nederlandse taal. Naast de geringe onderzoeksresultaten naar Antilliaanse jongeren is er tevens weinig bekend over de procesparticipatie van Antilliaanse ouders op de Nederlandse jeugdstrafzitting. Nijsten en collega's (2002) hebben onderzoek gedaan naar de vragen en behoeften van onder andere Antilliaanse ouders, van jongeren die met politie en justitie in aanraking zijn komen. Echter zijn deze niet vergeleken met Nederlandse ouders. Dit leidt tot de vraagstelling: *Is er een verschil in de procesparticipatie van allochtone Antilliaanse ouders in vergelijking met autochtone ouders in het Nederlands jeugdstrafrecht?* Verwacht wordt dat met name de moeders op de zitting zullen verschijnen. Tevens wordt verwacht dat ouders in grote mate begrijpen wat gezegd wordt en plaats vindt in de rechtbank. Dit gezien het overwegend aanwezige taalbegrip. Ook is te verwachten dat moeders de jeugdstrafzitting zien al een inbreuk op de opvoeding, wat kan leiden tot het vertoon van schaamte (van San, 1998).

Om antwoord te kunnen geven op de vraagstellingen worden de volgende onderzoeksvragen geformuleerd: *Hoe is de communicatie van de kinderrechter naar de jeugdige verdachte?* Hierbij wordt gekeken naar intonatie, functioneel oogcontact, humor en jargon van de kinderrechter richting de jeugdige verdachte. Tevens wordt hierbij gekeken of er een verschil zit in het gebruik van de communicatieve vaardigheden richting Antilliaanse verdachten en Nederlandse verdachten. Verwacht wordt dat hierin geen verschil zit. De tweede onderzoeksvraag ter beantwoording van de centrale vraagstelling: *Is er sprake van toepassing van pedagogische aspecten gedurende de jeugdstrafzitting?* Hierbij wordt gekeken of de kinderrechter aandacht besteedt aan de spijt, schaamte en schuldbesef van de verdachte. Tevens wordt hierbij gekeken of de kinderrechter een moreel appèl doet op de jeugdige verdachte. Verwacht wordt dat de pedagogische aspecten worden toegepast door de rechters. Daarnaast wordt verwacht dat deze toepassing gelijk is voor Antilliaanse en Nederlandse verdachten. De derde onderzoeksvraag ter beantwoording van de centrale vraagstelling: *Hoe ervaren jeugdige verdachte de behandeling van hun strafzaak?* Onder ervaring van de verdachten wordt het begrip met betrekking tot wat de rechter zegt, het begrip van de uitspraak en de beoordeling van de zwaarte van de eventueel opgelegde straf verstaan. Verwacht wordt dat er een verschil zit in de ervaring van Antilliaanse verdachten in vergelijking met Nederlandse verdachten. Uit de literatuur blijkt dat Antilliaanse jongeren onrechtgevoelens hebben jegens de politie en justitie (Schuyt, 1993). De laatste onderzoeksvraag luidt: *Hoe ervaren ouders de behandeling van de strafzaak van hun jeugdige?* Onder ervaring vallen dezelfde aspecten als genoemd bij de jongeren. Verwacht wordt dat er een verschil wordt gevonden, dit op basis van de vooraf bestudeerde literatuur. Hieruit blijkt dat Antilliaanse ouders de bestraffing van de jongere door de rechter zien als een inbreuk op de opvoeding en dit leidt tot gezichtsverlies bij, met name, de moeder. Dit kan leiden tot schaamte (van San, 1998). Ook vinden ouders dat de straffen van justitie te zacht en ontoereikend zijn (Angenent, 1997). Tevens wordt verwacht dat Antilliaanse ouders het gedrag van de verdachte pogen te legitimeren (van San, 1998).

4.2 Type onderzoek

Het onderzoek heeft een beschrijvend karakter. Er worden beschrijvingen gegeven van de afzonderlijke rechtbanken en van de onderzochte steekproef. Ondanks dat er verschillende onderzoeken bestaan over jongeren op de Nederlandse jeugdstrafzitting is er nog weinig kennis

van specifiek Antilliaanse verdachten op de zitting. Vanwege de beperkte bestaande kennis over het onderwerp heeft het onderzoek tevens een explorerend karakter. De onderzoeksdata worden zowel op kwalitatieve wijze als op kwantitatieve wijze verkregen. Het kwalitatieve onderzoeksdeel bestaat uit de gedane observaties in de rechtbanken van Utrecht, Rotterdam en Amsterdam. De vragenlijsten voor jongeren en de vragenlijsten voor de ouders vallen onder het kwantitatieve onderzoek..

4.2.1 Onderzoeksinstrumenten

Er wordt gebruik gemaakt van twee onderzoeksinstrumenten: observatie en vragenlijsten. Voor de observatie van de jeugdstrafzittingen wordt gebruik gemaakt van een observatielijst. Deze observatielijst bestaat al geruime tijd en is verschillende malen aangepast. Gedurende de oriënterende bezoeken aan de jeugdstrafzittingen is gekeken in hoeverre de lijst bruikbaar is voor huidig onderzoek en zijn tevens aanpassingen gedaan. De observatielijsten worden tijdens de zittingen door twee onderzoekers ingevuld. Na afloop van de jeugdstrafzittingen vindt een vergelijking plaats tussen de beide lijsten. Op deze wijze wordt getracht om tot een zo objectief mogelijk beeld van de zitting te komen en de zogenoemde *observers error* en *observers bias* te vermijden (Robson, 2005). Op de observatielijsten worden de algemene informatie met betrekking tot de zitting, de gegevens van de jeugdige verdachte en de aanwezigen genoteerd. Vervolgens wordt de communicatie beoordeeld. Bij het inhoudelijke deel van de observatielijst wordt gekeken of en in hoeverre door de kinderrechter en de Officier van Justitie op de pedagogische elementen wordt ingegaan. Onder deze pedagogische elementen vallen de interesse naar de jongere, de vraag naar toekomst plannen, het beroep op schuld, schaamte, spijt en de morele terechtwijzing. Tot slot wordt het gedrag, de cognities en de emoties van de verdachte en de ouders geobserveerd. Alle aspecten worden op een vijfpuntsschaal gescoord en hoewel dit niet kenmerkend is voor kwalitatief onderzoek wordt het in huidig onderzoek wel als zodanig gebruikt. Naast het invullen van de observatielijsten zijn gedurende de strafrechtzittingen aanvullende opmerkingen en informatie genoteerd die van belang zijn voor het onderzoek.

Om te onderzoeken hoe de respondenten de jeugdstrafzittingen hebben ervaren wordt gebruik gemaakt van een vragenlijst. Er is een jongere vragenlijst en een vragenlijst voor ouders. Door standaardisatie wordt het mogelijk de antwoorden met elkaar te vergelijken (Landsheer, 't Hart, de Goede en van Dijk, 2003; Robson, 2005). De vragenlijst voor jongere bestaat uit 12

vragen, de vragenlijst voor ouders bestaat uit 15 vragen. Alle vragen zijn gesloten en hebben 2 of meerdere antwoordcategorieën, wat het mogelijk maakt om de vragenlijsten te gebruiken als kwantitatief. De vragenlijsten zijn zelf invullijsten en worden na afloop van de zitting door de respondenten ingevuld in aanwezigheid van de onderzoeker (Landsheer et. al, 2003). In de vragenlijst staan korte vragen over hoe de jongeren de behandeling van hun strafzaak hebben beleefd. Deze vragenlijst gaat in op het begrip van de jongere en hun kennis van justitiegerelateerde begrippen. Een aangepaste vragenlijst is gebruikt voor de ouders van de jongere. In de vragenlijst voor jongere staan vragen over hoe de jongere de zitting heeft ervaren en het heeft begrepen. In de vragenlijst voor ouders wordt naast de ervaring van en begrip over de zitting ook naar eventuele behoefte aan hulp gevraagd. Daarnaast wordt in de vragenlijst aan de ouders gevraagd wat wordt gedacht over justitie en politie.

Onderzoeksobjecten

Voor dit onderzoek zijn enkele rechtbanken benaderd voor het bijwonen van jeugdstrafzittingen. De rechtbanken zijn niet random benaderd. Voorafgaande aan het onderzoek is nagegaan binnen welke rechtbanken relatief veel Antilliaanse jongeren worden berecht, dit in het belang van het onderzoek. Er zijn drie rechtbanken bezocht in Nederland, te weten in Utrecht, Rotterdam en Amsterdam. Binnen deze rechtbanken zijn afspraken gemaakt voor data waarop de onderzoeker(s) de zittingen kunnen bijwonen. In de periode november tot en met maart zijn in totaal 13 zittingsdagen bezocht, 6 in Utrecht, 5 in Rotterdam en 2 in Amsterdam. In Utrecht zijn 23 zaken bijgewoond, in Rotterdam 23 zaken en in Amsterdam 13 zaken. In totaal zijn 59 zaken bijgewoond. Bij 54 zaken is een observatieformulier ingevuld. De eerste zittingsdag in Utrecht, waar 5 zaken zijn behandeld, was ter oriëntatie en heeft bijgedragen aan het ontwikkelen van de observatielijst en de vragenlijsten voor het onderzoek. De leeftijd van de verdachte varieerde van 12 tot en met 19 jaar ($M = 16.81$; $SD = 1.58$). De steekproef bestaat uit 46 jongens (85,2 %) en 8 meisjes (14,8). Het grootse gedeelte van de verdachten is allochtoon ($N = 38$; 70,4%). Hiervan is 22,2 % ($N = 16$) Marokkaans, 14,8 % ($N = 8$) Antilliaanse, 14,8 % ($N = 8$) Turks en 9,3 % ($N = 5$) Surinaams. De overige 9,3 % ($N = 5$) heeft een andere etniciteit dan de klassiek grote vier. 29,6 % ($N = 16$) van de verdachten heeft een Nederlandse nationaliteit. Van 87,5% ($N=14$) Nederlandse jongeren waren de ouders aanwezig, van ($N=2$) jongeren waren ouders afwezig. Bij de Antilliaanse jongeren was bij 50,0% ($N=4$) wel de ouders aanwezig en bij de andere 50,0%

(N=4) de afwezig. 13 Nederlandse jongeren en 8 Antilliaanse jongeren hebben na afloop van de zitting een vragenlijst ingevuld. Van de Nederlandse en Antilliaanse ouders hebben respectievelijk 9 en 5 de lijst ingevuld. Bij de Nederlandse ouders was het 33,33% de moeder die het invulde en 66,67% de vader. Bij de Antilliaanse ouders was dit respectievelijk 80,0% en 20,0%.

Data-analyse

De observatielijsten worden gebruikt om een kwalitatieve beschrijving te geven van de jeugdstrafzitting. Er vindt een vergelijking plaats tussen de observatielijsten die zijn ingevuld gedurende de zitting van Nederlandse verdachten en van Antilliaanse verdachten. De vragenlijsten voor jongeren en ouders worden in een databestand in SPSS verwerkt en vervolgens worden hier onafhankelijke T-toetsen op uitgevoerd ter vergelijking van Antilliaanse verdachten en diens ouders en Nederlandse verdachten en diens ouders.

Resultaten

Hieronder worden de resultaten van de kwalitatieve en kwantitatieve data-analyse weergegeven. Allereerst wordt een beschrijving gegeven van de observaties in de rechtbanken. Vervolgens worden de verschillen in procesparticipatie tussen Antilliaanse en Nederlandse verdachten en de ouders beschreven.

Beschrijving van de communicatieve vaardigheden en de pedagogische aspecten van de rechtbanken.

Uit de kwalitatieve analyse van de observatielijsten blijkt dat in de rechtbank van Utrecht de communicatieve vaardigheden die de kinderrechter toepast geen verschil toont voor allochtone en autochtone verdachten. De intonatie kan gekarakteriseerd worden als gebiedend. Ook het functionele oogcontact van de rechters naar de jeugdige verdachten vertoont geen verschil. De hoeveelheid humor en jargon dat door de kinderrechter wordt toegepast tijdens de zitting is minimaal en dit is hetzelfde voor autochtone en allochtone verdachten. Er blijkt inhoudelijk geen verschil te zijn in de toepassing van pedagogische aspecten gedurende de zitting. Er wordt gemiddelde interesse getoond door de kinderrechter in de verdachte en er is weinig sprake van vraag naar toekomstplannen. De mate waarop een beroep op schuld, schaamte en spijt wordt gedaan hangt wel samen met de ernst van het delict, maar er wordt geen verschil gevonden tussen allochtone en autochtonen verdachte. Het morele appèl neemt in elke zaak, ongeacht de etniciteit,

een belangrijke plaats in. Echter vindt dit voornamelijk plaats door de kinderrechter die aan de verdachte benoemd wat het fout heeft gedaan. Hoewel er sprake is van een dialoog, is dit minimaal.

Uit de kwalitatieve analyse van de observatielijsten blijkt dat in de rechtbank van Rotterdam geen verschil wordt gevonden op de toepassing van communicatieve vaardigheden. De intonatie is voor beide groepen verdachten gelijk. Zowel de allochtone als de autochtone verdachten werden op gebiedende wijs aangesproken door de kinderrechter. Er wordt vanuit de kinderrechter veel functioneel oogcontact gemaakt met de verdachte. Hierop wordt wederom geen verschil gevonden. Er wordt veelvuldig gebruik gemaakt van humor naar de verdachten toe. Dit wordt doorgaans aangezet door de Officier van Justitie en vindt plaats bij zowel allochtone als autochtone verdachten. Er wordt nauwelijks gebruik gemaakt van het jargon. Een verschil in de toepassing van pedagogische aspecten bij allochtone en autochtone verdachten gedurende de zitting wordt niet bevonden. Er was sprake van gemiddeld interesse in de verdachte door de kinderrechter, de vraag naar toekomstplannen kwam echter zelden voor. Ook het beroep op schuld, schaamte en spijt vond niet plaats. Het morele appèl was belangrijk tijdens de behandeling van de zaak en kwam gedurende de hele zaak naar voren. Tussen de kinderrechter, Officier van Justitie en de verdachte is sprake van een dialoog, echter wordt hierbij weinig beroep gedaan op de zelfreflectie van de jeugdige verdachte. Vergelijkbaar met de rechtbank van Utrecht is ook hier voornamelijk sprake van het overbrengen van de moraliteit.

Uit de kwalitatieve analyse van de observatielijsten wordt geen verschil gevonden op het gebruik van communicatieve vaardigheden in de rechtbank van Amsterdam. Vergelijkbaar met de andere rechtbanken is de intonatie gelijk voor beide groepen verdachten. Zowel allochtone als autochtone verdachten worden op gebiedende toon aangesproken. Ook het functionele oogcontact, dat veel wordt gemaakt, is voor alle verdachten hetzelfde. Er is geen sprake van een verschil in de toepassing van pedagogische aspecten bij beide groepen verdachten. Er wordt door de kinderrechter veel interesse getoond in de verdachte als persoon en in de toekomstplannen. Opvallend is dat de kinderrechter veel uitlegt aan de verdachte. Daarnaast vraagt de kinderrechter vaak om verduidelijking van de verdachte met betrekking tot het delict, er wordt veel doorgevraagd. Er wordt veelvuldig ingegaan op de op positieve aspecten van de verdachte. Naast de hoge mate van beroep op schuld, is er weinig sprake van beroep op spijt en schaamte. Het morele appèl richt zich met name op de verantwoordelijkheid van de verdachte, dit geldt voor

zowel allochtone als autochtone verdachten, en vindt plaats door middel van een dialoog tussen de kinderrechter en de jeugdige verdachte.

Algemene verschillen tussen de rechtbanken

Er zijn enkele verschillen te benoemen tussen de rechtbanken. Allereerst is er een verschil geobserveerd in de setting van de rechtbank. Het grootste verschil zit in de plek van de verdachte. In Rotterdam zit de verdachte alleen, recht tegenover de rechter. De raadsman zit links schuin achter de verdachte. In de rechtbanken van Utrecht en Amsterdam bevindt de advocaat zich naast de verdachte. Gedurende de zittingen in alle drie de rechtbanken is het zwijgrecht van de verdachten benoemd. Ook de aanwezigheid van de onderzoekers wordt benoemd, hetzij wel op verschillende manieren. In Utrecht en Amsterdam wordt de aanwezigheid van de onderzoekers bij elke zaak benoemd, in Rotterdam was dit zelden het geval. Daarnaast gaf de kinderrechter in Amsterdam uitleg van de verschillende aanwezige personen op de rechtszitting. Het is per zaak verschillend of ouders wel of niet wordt betrokken gedurende de zitting. Opvallend is dat indien de verdachte minder spraakzaam is, er meer aan de ouders wordt gevraagd. Er is geen verschil gevonden in de mate waarin ouders wordt gevraagd naar de eigen mening over het delict van de verdachte. Er is geen consequente betrokkenheid geobserveerd. Aanwezige deskundigen en hulpverleners zijn altijd gehoord in de zittingen, doorgaans ter controle van de informatie in de rapporten. De verdachten heeft in alle zaken de kans op het laatste woord gehad, echter wordt deze mogelijkheid zeer weinig benut. Er zijn slechts enkele verdachten die zelf wat willen zeggen, doorgaans betreft dit een uiting van spijt. Een laatste verschil berust op de aanwezigheid en het gebruik van een de computer. Zowel de Officier van Justitie in de rechtbank van Rotterdam als de Officier van Justitie van de rechtbank van Utrecht beschikte over een computer gedurende de zitting. De Officier van Justitie in Utrecht maakte hier enkel gebruik van om relevante zaken voor de zitting op te zoeken. De Officier van Justitie in Rotterdam maakte daarentegen veelvuldig gebruik van de computer. Hierover merkte de rechter in Amsterdam op dat dit kan worden gezien als een vorm van desinteresse.

Verschillen in de procesparticipatie van Antilliaanse en Nederlandse jeugdige verdachte en de ouders
De Antilliaanse verdachten vertonen in gemiddelde mate schuldbesef en schaamte. Er is echter meer dan gemiddeld sprake van spijt. De verdachten hebben een gemiddeld geïnteresseerde

zithouding en zijn weinig bewegelijk. Het begrip en inzicht van de verdachten is gemiddeld hoger in vergelijking met andere allochtonen. De rechter wordt niet geïnterrupteerd door de verdachten. De Antilliaanse verdachten vertonen tijdens de rechtszaak geen zenuwen en zijn niet verlegen. De verdachten zijn, in vergelijking met de Nederlandse verdachten, zeer spraakzaam en maken veelvuldig oogcontact met de rechter en Officier van Justitie. In veel gevallen was enkel de moeder van de verdachte aanwezig, in één geval ook de vader. Antilliaanse ouders tonen veel inzicht en begrip in het delict, maar dit is minder in vergelijking met de jeugdige verdachte zelf. De rechter wordt niet geïnterrupteerd door de ouders. Ouders zijn weinig spraakzaam, maar indien zij worden aangesproken door de rechter, wordt ter verdediging van het kind gesproken. Ouders tonen geen zenuwachtig gedrag en zijn actief aanwezig bij de zitting.

De Nederlandse verdachten vertonen in gemiddelde mate schuldbesef en spijt. Schaamte, brutaliteit en boosheid worden nauwelijks getoond. Dit geldt ook voor laconiek en zenuwachtig, dan wel verlegen gedrag. Het begrip van en het inzicht in het delict is gemiddeld. De verdachten hebben een geïnteresseerde lichaamshouding en zijn weinig bewegelijk. De kinderrechter wordt door de verdachten niet geïnterrupteerd. De spraakzaamheid van de verdachten verschilt per persoon van de verdachte. In veel gevallen waren beide ouders van de verdachte op de zitting aanwezig. De ouders van de verdachte tonen veel schuldbesef, begrip en inzicht ten aanzien van het delict. Het vertoon van schaamte is gemiddeld en boosheid komt weinig voor. De moeders toonde, in vergelijking met de aanwezige vaders, doorgaans zenuwachtiger gedrag. De ouders zijn spraakzaam indien door de kinderrechter aangesproken en willen graag, voornamelijk ter verdediging, over de jeugdige vertellen.

Om te onderzoeken of er sprake is van een verschil in de beleving en ervaring van de bijgewoonde jeugdstrafzitting tussen Antilliaanse en Nederlandse verdachten en de ouders wordt gebruik gemaakt van een kwantitatieve analyse van de vragenlijsten.

Op de vraag 'ben je van Nederlandse afkomst' geven 4 Antilliaanse verdachten aan niet van Nederlandse afkomst te zijn en 4 geven gedeeltelijk aan. Op de vraag 'kan je aangeven in hoeverre jij je Antilliaans voelt' wordt door de Antilliaanse verdachten in de range van 4 tot en met 10 gescoord, met een gemiddelde van 8,12. Op de vraag 'kun je aangeven in hoeverre jij je Nederlands voelt' wordt door de Antilliaanse verdachten in een range van 0 tot en met 6 gescoord, met een gemiddelde van 3,75. Hierop wordt een significant verschil gevonden met Nederlandse verdachten, $t(7,2)=9,4$; $p<,001$. Dit betekent dat de Nederlandse verdachten zich

meer Nederlands voelen in vergelijking met Antilliaanse verdachten. Van de 13 Nederlandse verdachten die de vragenlijst hebben ingevuld, waren bij 9 de ouders op de zitting. 3 van de 4 verdachten waarbij de ouders afwezig waren gaven 'ze konden niet' als reden op, 1 verdachte 'ze weten niet dat de zitting is'. Bij Antilliaanse verdachten waren 5 van de 8 jongeren de ouders aanwezig. 1 van de verdachte van wie de ouders afwezig waren gaf als reden 'konden vandaag niet', de andere 2 verdachten gaven 'anders' als reden op. De aangevulde reden betroffen in het eerste geval een jongere ouder dan achttien jaar en in het andere geval een jongere die geen contact meer had met zijn ouders. Vervolgens is het begrip van de verdachten onderzocht. Op de vraag 'Begreep je wat de kinderrechtter en de jeugdofficier van justitie tegen je hebben gezegd' antwoordden alle Antilliaanse verdachten 'ja'. Van de Nederlandse verdachten antwoordde er 10 'ja', 1 'nee' en 2 'gedeeltelijk'. De verdachten van beide groepen verschillen niet in begrip, $t(1,806)$; $p=,096$. Van de Antilliaanse verdachten hebben 5 een straf opgelegd gekregen en 3 zijn vrijgesproken. Aan de verdachten is het begrip van het vonnis gevraagd. De verdachten die vrijspraak als vonnis kregen hebben allen 'ja' geantwoord op de vraag 'begrijp je waarom je bent vrijgesproken?'. Van de verdachten die een straf kregen opgelegd antwoordde 3 'ja' op de vraag 'begrijp je waarom er straf is opgelegd?' en 2 gaven als antwoord 'gedeeltelijk'. Vervolgens is gevraagd 'begrijp je welke straf er is opgelegd?'. Hierop gaven 4 Antilliaanse verdachten als antwoord 'ja' en 1 verdachte 'nee'. De beoordeling van de zwaarte van de straf ligt in een range van 5 tot en met 10, met een gemiddelde van 7,4. Van de Nederlandse verdachten hebben 9 een straf op gelegd gekregen en 4 zijn vrijgesproken. De verdachten die vrijspraak als vonnis kregen hebben allen 'ja' geantwoord op de vraag 'begrijp je waarom je bent vrijgesproken?'. Alle verdachten die een straf opgelegd kregen gaven 'ja' als antwoord op de vraag 'begrijp je waarom er straf is opgelegd?'. Op de vraag 'begrijp je welke straf er is opgelegd?', gaven 7 verdachten 'ja' als antwoord en 2 verdachten 'gedeeltelijk'. De beoordeling van de zwaarte van de straf ligt in een range van 5 tot en met 10, met een gemiddelde van 6,7. Er is geen sprake van significant verschil tussen Antilliaanse en Nederlandse verdachten in het begrip waarom een straf is opgelegd $t(12)= 1,81$; $p=,10$. Ook verschillen Antilliaanse en Nederlandse verdachten niet significant in het begrip van welke straf er is opgelegd, $t(12)=,69$; $p= ,50$. Tevens is er geen significant verschil in de beoordeling van de zwaarte van de opgelegde straf, $t(12)= -,77$; $p= ,46$.

De vragenlijst is door 4 Antilliaanse moeders en 1 Antilliaanse vader ingevuld. Voor Nederlanders was dit respectievelijk 3 en 6. Op de vraag 'hoe erg vindt u wat uw kind heeft

gedaan' wordt door Antilliaanse ouders in een range van 6 tot en met 10 gescoord, met een gemiddelde van 8,0. Door Nederlandse ouders wordt in een range van 0 tot en met 9 gescoord, met een gemiddelde van 6,11. Er is geen significant verschil tussen bij de groepen, $t(12) = -1,5$; $p = ,16$. De gegeven antwoorden op de vraag 'wat is volgens u belangrijk in de aanpak van politie en justitie tegenover jongeren die strafbare feiten plegen?' tonen aan dat de Antilliaanse moeders het bestraffen als belangrijkste aanpak zien en de Antilliaanse vader die de vragenlijst invulde dat het opvoeden het belangrijkste is. 5 Nederlandse ouders vinden opvoeden het belangrijkste in aanpak, 3 ouders vinden het voorkomen van strafbare feiten het belangrijkste en 1 ouder het bestraffen. Beide groepen ouders verschillen in de belangrijkste aanpak van politie en justitie niet significant van elkaar, $t(12) = ,52$; $p = ,62$. Hierop aansluitend is ouders de vraag gesteld 'hoe vindt u dat politie en justitie moeten reageren op de strafbaar gedrag van jongeren?'. Zowel de Antilliaanse als de Nederlandse ouders scoren hier grotendeels gemiddeld op. Men is van mening dat politie en justitie niet strenger, maar ook niet soepel moeten reageren. Er is geen sprake van een significant verschil tussen Antilliaanse en Nederlandse ouders, $t(12) = -,46$; $p = ,66$. Vervolgens zijn de ouders naar het begrip gevraagd. De eerste vraag die hiermee samenhangt is 'begrijpt u wat er zojuist door de kinderrechter en de jeugdofficier is gezegd?'. Hierop antwoordde alle Antilliaanse ouders 'ja', van de Nederlandse ouders gaven 8 dit antwoord. 1 Nederlandse ouder geeft 'gedeeltelijk' als antwoord. De tweede vraag met betrekking tot begrip is 'begrijpt u de sanctie/vrijspraak die aan uw kind is opgelegd?'. Wederom is het antwoord van alle Antilliaanse ouders 'ja'. De Nederlandse ouders scoren op deze vraag gelijk als op de vorige vraag. Er is geen sprake van een significant verschil tussen Antilliaanse en Nederlandse ouders in het begrip over hetgeen in de zitting is gezegd, $t(12) = ,73$; $p = ,48$. Ook is er geen significant verschil tussen de beide groepen ouders in het begrip van het vonnis, $t(12) = ,73$; $p = ,48$. Op de vraag 'kunt u aangegeven in hoeverre u zich Antilliaans voelt' worden door de Antilliaanse ouders scores gegeven in de range van 5 tot en met 10, met een gemiddelde van 7,60. Op de vraag "kunt u aangegeven in hoeverre u zich Nederlands voelt?" antwoorden de Antilliaanse ouders uiteenlopend. De scores zijn 2, 4, 5 en 10, met een gemiddelde van 3,60. Er is sprake van een significant verschil tussen Antilliaanse en Nederlandse ouders op het Nederlands voelen, $t(12) = 13,10$; $p < ,001$. Dit betekend dat Antilliaanse ouders zich significant minder Nederlands voelen in vergelijking met Nederlandse ouders. Hierop aansluitend is gevraagd of de ouders cultuurverschillen ervaren in de omgang met politie en justitie. 4 Antilliaanse ouders ervaren

geen cultuurverschillen, 1 ouder enigszins. De Nederlandse ouders zijn op dit punt meer verdeeld, 1 ouder ervaart wel cultuurverschillen, 4 ouders niet en 4 ouders enigszins. De verschillen die worden bevonden op deze vragen zijn voor beide groepen ouders niet significant, $t(12) = ,38; p = ,71$.

Conclusie

Op basis van de resultaten zullen de verschillende onderzoeksvragen worden beantwoord. Ook zal antwoord worden gegeven op de centrale vraagstellingen.

Hoe is de communicatie van de rechter naar de jeugdige verdachte? Uit de kwalitatieve analyse van de observatielijsten blijkt dat er geen verschil is in de communicatie van de rechter naar Antilliaanse verdachten in vergelijking met Nederlandse verdachten. De houding van de kinderrechter en Officier van Justitie naar de verdachten toe verschilt echter wel per rechtbank. In Utrecht is de houding van de kinderrechter als streng en afstandelijk geïnterpreteerd. De kinderrechter kwam daarnaast ook heel belerend over naar de verdachte, wat een andere invulling van het morele appèl tot gevolg had, in vergelijking met de omschrijving hiervan in de literatuur. In Rotterdam was in het bijzonder de houding van de Officier van Justitie opvallend. Deze stelde zich amicaal op naar de verdachten en leek elke verdachte te kennen. De houding van de kinderrechter van Amsterdam was gericht op de verdachte en met name op de positieve aspecten van deze persoon. De kinderrechter legde veel uit en vroeg om verduidelijking. In de rechtbank van Amsterdam kwam het dialoog tussen kinderrechter en jeugdige verdachte het meest duidelijk naar voren in vergelijking met de rechtbank van Rotterdam en Utrecht. Dit is een opvallende bevinding gezien het belang van de dialoog. Uit de onderzochte literatuur blijkt dat door middel van een dialoog de verdachte wordt gehoord en het de rechter tevens informeert over het begrip van de verdachte inzake de zitting. Dit dient met name evident aanwezig te zijn gedurende zittingen met allochtone jongeren. De verschillende rechtbanken dienen vergelijkbare aandacht aan de dialoog te besteden.

Is er sprake van toepassing van pedagogische aspecten gedurende de jeugdstrafzitting?

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat in de drie onderzochte rechtbanken de pedagogische aspecten aanwezig zijn gedurende de rechtszitting. Dit is overeenkomstig met de bestudeerde literatuur, waarin wordt gewezen op het belang en de noodzaak van het pedagogisch karakter van de jeugdstrafzitting. Opvallend is dat er inhoudelijk verschil lijkt te zijn in de toepassing van deze

aspecten door de afzonderlijke kinderrechtshouders en officieren van justitie. Dit leidt tot de conclusie dat er geen sprake is van consistente toepassing van de pedagogische aspecten. Huidig onderzoek heeft niet kunnen uitwijzen welke vorm van toepassing het meest effectief lijkt te zijn. Het morele appèl, waarin in hoofdstuk 2 op is gewezen, komt veelvuldig voor en heeft een prominente plaats gedurende alle rechtszittingen.

Hoe ervaren jeugdige verdachte de behandeling van hun strafzaak ? De resultaten tonen geen verschil in de ervaring van Antilliaanse verdachten in vergelijking met Nederlandse verdachten. Het enige significante resultaat toont dat Antilliaanse verdachten zich minder Nederlands voelen in vergelijking met Nederlandse verdachten. Op de overige aspecten worden geen verschillen gevonden. De verdachten begrijpen wat door de kinderrechtshouder wordt gezegd en begrijpen tevens het opgelegde vonnis.

Hoe ervaren ouders de behandeling van de strafzaak van hun jeugdige? De ervaring van ouders tonen geen verschillen met de ervaringen van Nederlandse ouders gedurende de behandeling van de strafzaak. Het enige significante resultaat toont dat Antilliaanse ouders zich minder Nederlands voelen in vergelijking met Nederlandse ouders. Op de overige aspecten wordt geen verschil gevonden. Beide groepen ouders begrijpen wat de kinderrechtshouder zegt en tonen begrip in het opgelegde vonnis. Tevens is er geen verschil in de behoefte aan ondersteuning bij het contact met politie en justitie of in de behoefte aan opvoedingsondersteuning. De literatuur toont op dit punt aan dat Antilliaanse ouders geen bemoeienis wensen met de opvoeding. Dit is overeenkomstig met de resultaten uit het onderzoek.

Is er een verschil in de procesparticipatie van allochtone Antilliaanse jongeren in vergelijking met autochtone jongeren in het Nederlands jeugdstrafrecht? Uit de observaties van Antilliaanse en Nederlandse verdachten blijken, overeenkomstig met de verwachtingen, dat er weinig verschillen zijn tussen de beide groepen. Opvallend is dat Antilliaanse verdachten meer spraakzaam zijn dan Nederlandse verdachten. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat de Antilliaanse verdachten in dit onderzoek, op één verdachte na, geen *first offenders* waren, maar al vaker een jeugdstrafzitting hadden meegemaakt. Dit kan ertoe leiden dat de gehele setting voor de groep minder intimiderend was in vergelijking met de Nederlandse verdachten. Op basis van de onderzochte literatuur werd verwacht dat Antilliaanse verdachten de opgelegde straf als zwaarder zouden beoordelen dan de Nederlandse verdachten, als gevolg van onrechtgevoelens (van San, 1998). Deze verwachting komt niet uit. De gemiddelde beoordeling komt overeen met

de beoordeling van de Nederlandse verdachten. Dit resultaat omtrent het begrip en de ervaringen gedurende de zitting van de verdachten, toont aan dat onder de Antilliaanse jongeren er sprake is van het internaliseren van de Nederlandse normen en waarden. Dit geldt ook voor de democratische verhoudingen waarover in het theoretisch kader is gesproken. Uit huidig onderzoek blijkt dat Antilliaanse verdachten een duidelijke houding weten te bepalen tegenover gezagsdragers. Dit wijkt niet af van de houding die de Nederlandse verdachten aannemen.

Is er een verschil in de procesparticipatie van allochtone Antilliaanse ouders in vergelijking met autochtone ouders in het Nederlands jeugdstrafrecht? In vrijwel alle gevallen was enkel de moeder aanwezig op de jeugdstrafzitting van de Antilliaanse verdachten. Ondanks dat geen verklaring wordt gegeven van de afwezigheid van vader, is het overeenkomstig met de onderzochte literatuur (van San, 1998; Angenent, 1997; van Hulst & bos, 1993). In tegenstelling tot de literatuur, legitimeren ouders het gedrag van de jeugdige verdachte niet. Dit kan worden verklaard vanuit de inburgering die de Antilliaanse ouders ondervinden in de Nederlandse maatschappij. Hierdoor wordt door deze groep ouders steeds meer waarde gehecht aan de geldende normen in de maatschappij, waardoor het gedrag van de verdachte niet gelegitimeerd kan worden. Ouders hebben inzicht verworven dat het gedrag van de verdachte niet passend is voor de heersende waarden en normen en om deze reden bestraft moet worden. Beide ouders tonen begrip en inzicht in het verloop van de zitting en hetgeen door de rechter wordt gezegd. Hoewel bij de Antilliaanse ouders en verdachten, op basis van de onderzochte literatuur, een verschil op schaamte werd verwacht in vergelijking met Nederlandse ouders en verdachten, blijkt dit niet uit de resultaten.

Discussie en aanbevelingen

De afwezigheid van verschillen tussen Antilliaanse verdachten en de ouders in vergelijking met Nederlandse verdachten en de ouders kan op twee manieren worden verklaard. Allereerst vanuit de historie. De Antilliaanse bevolking heeft eeuwenlang geleefd in een maatschappij die door de Nederlandse cultuur werd gedomineerd. Als gevolg heeft op de Antillen een zekere mate van vernederlandsing plaatsgevonden waarin veel werd overgenomen van de Nederlandse (en Europese) normen en gebruiken (van Hulst, 1997; Sharpe, 2005). Hierdoor zijn de Antillianen die in Nederland wonen beter thuis in de Nederlandse samenleving in vergelijking met andere allochtonen groepen, met uitzondering van de Surinamers (Angenent, 1997). Hoewel op de

Antillen ook Nederlands wordt gesproken, is het voor veel Antillianen de tweede taal. Hierdoor kan sprake zijn van een taalbarrière van deze groep in de Nederlandse samenleving (van Hulst & Bos, 1993; Sharpe, 2005). Dit geldt vooral voor de eerste generatie migranten. In het huidige onderzoek is geen sprake geweest van een taalbarrière, zowel de Antilliaanse ouders als de verdachten beheersten de Nederlandse taal. Dit leidde tot een grote mate van begrip onder de ouders en verdachten, wat een bijdrage leverde aan de procesparticipatie. Dit leidt tot de vraag waarom toch zoveel Antilliaanse jongeren crimineel gedrag vertonen. Ondanks de betere beheersing van taal is er toch sprake van een zekere tweedeling onder de in Nederland wonende Antillianen. Aan de ene kant betreft dit veel migranten die een goede opleiding hebben en tevens goed Nederlands spreken. Deze groep kan zich een plaats in de Nederlandse samenleving vinden. Aan de andere kant hebben veel, met name recentere migranten, een lage opleiding en spreken niet of slecht Nederlands. Dit betreft de ongeschoolde jongeren, ouderen en moeders met kinderen. Dit zijn de jongeren die een zeer groot risico lopen om in de criminaliteit terecht te komen (Steketee, et. al., 2003). Een tweede verklaring voor het afwezige verschil tussen Antillianen en Nederlanders is tevens een beperking van het onderzoek. De steekproeven van beide populaties zijn te gering en niet gelijk verdeeld, waardoor geen verschil kan worden gevonden. Tevens heeft deze kleine steekproef tot gevolg dat de resultaten niet te generaliseren zijn naar de populatie. In vervolgonderzoeken moet hiermee rekening worden gehouden. Ook zijn de gevonden resultaten in de afzonderlijke rechtbanken niet te generaliseren door het onevenredig aantal bezochte zittingen per rechtbank. Tot slot blijkt uit het onderzoek dat de houding van de kinderrechter en Officier van Justitie van de verschillende rechtbanken niet gelijk is. Toekomstig onderzoek dient uit te wijzen welke houding het meest effectief is gedurende de jeugdstrafzitting.

Literatuurlijst

- Angenent, H. (1991). *Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Houten/Antwerpen: Bohn Stafleu Van Loghum
- Angenent, H. (1997). *Criminaliteit van allochtone jongeren. Feiten, oorzaken, achtergronden*. Baarn: Uitgeverij Intro
- Barry, M. (2007). Youth offending and youth transitions: the power of capital in influencing change. *Critical Criminology*, 15, 185-198
- Buysse, W., Dijk, B. van, & Abraham, M. (2008). Rapport afdoening van zeer ernstige delicten gepleegd door jeugdigen. vervolgonderzoek naar aanleiding van de Motie Griffith. Amsterdam : DSP- groep BV
- Centraal Bureau van de Statistiek (2008). *Jaarrapport Integratie*. Gevonden op 26 november 2008, van <http://www.cbs.nl>.
- Dijk, J.J.M. van, Sagel-grande, H.I., & Toornvliet, L.G. (2006). *Actuele criminologie*. Lelystad: Koninklijke Vermande.
- Haan, W. de, (1991). 'Even een kroket uit de muur trekken'. Straatroof als vorm van diefstal met geweld'. In: Franke, H., Wilterdink, N., & Brinkgreve, C. (red.). *alledaagse en ongewoon geweld*. Amsterdam: Amsterdams Sociologisch Tijdschrift/Wolters-Noordhoff Groningen.
- Hirshi, T., & Gottfredson, R., (2000). In defense of self-control. *Theoretical Criminology*, 4, 54-69.
- Hulst, H. van & Bos, J. (1993). *Pan i Rèspèt. Criminaliteit van geïmmigreerde Curaçaose jongeren*. Utrecht: Onderzoeksbureau OKU.
- Jennissen, R.P.W., & Blom, M. (2007). Allochtone en autochtone verdachten van verschillende delicttypen nader bekeken. *Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum*, 4, 1-79.
- Jonge, G. de & Linde, A. P. van der (2007). *Jeugd & Strafrecht. Een leer- en praktijkboek over het (internationale) jeugdstrafrecht en jeugdprocesrecht*. Deventer: Kluwer.
- Klooster, E. M., Hoek, A. J. E. van, & Hoff, C. A. van 't (1999). *Allochtonen en strafbeleving. Een onderzoek naar de strafbeleving van Antilliaanse, Surinaamse, Marokkaanse en Turkse jongens*. Den Haag; Stafbureau Informatie, Voorlichting en Publiciteit. Directie Preventie, Jeugd en Sanctiebeleid. Ministerie van Justitie
- Kromhout, M., & van San, M. (2003). *Schimmige werelden. Nieuwe etnische groepen en*

- jeugdcriminaliteit*. Meppel: Boom Juridische uitgevers
- Landsheer, H., 't Hart, H., Goede, M. de, & Dijk, J. van (2003). *Praktijkgestuurd onderzoek, Methoden van praktijkonderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff bv
- Lissenberg, E., Ruller, S. van & Swaaninger, R. van (2001). *Tegen de regels IV. Een inleiding in de criminology*. Ars Aequi libri: Nijmegen
- Nijsten, G., Greense, P., Pels, T. & Vollebergh, W. (2002). Allochtone ouders en justitie. Vragen en behoeften van Antilliaanse, Marokkaanse, Surinaamse en Turkse ouders van jeugdige die in aanraking komen met politie en justitie. Rotterdam: Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek (ISEO).
- Robson, C. (2005). *Real World Research, A resource for social scientists and practitioner-Researchers. Second edition*. Malden: Blackwell Publishing
- Rossum, W. van (1998). Appearing before the Judge. The do's and don'ts of standing trial and the ritual of Turkish defendants in court. Amsterdam: Uitgeverij Duizend & Eén, Amsterdam
- San, M. van (1998). *Stelen en Steken, Delinquent gedrag van Curacaose jongens in Nederland*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Sansone, L. (1992). Schitteren in de schaduw. Overlevingsstrategieën, subcultuur en etniciteit van Creoolse jongeren uit de lagere klasse van Amsterdam 1981-1990. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Schuyt, C.J.M. (1993). Jeugdcriminaliteit in groepsverband. *Delikt en Delinkwent*, 23, 499-510.
- Schmitt-Rodermund & Silbreisen, (2008). The prediction of delinquency among Immigrant and non-immigrant youth: unwrapping the package of culture. *International Journal of Comparative Sociology*, 49, 86-109.
- Sharpe, M. (2005). Globalization and migration: post-colonial Dutch Antillean and Aruban Immigrant Political Incorporation in the Netherlands. *Dialectical Anthropology*, 29, 291-314
- Steketee, M., Ex, C., Tan, S., Kromontono, E., (2003). Jonge Antilliaanse immigranten en hun voogden. De leefsituatie van Antilliaanse jongeren die met en zonder wettelijk gezag in Nederland verblijven. Utrecht: Verweij-Jonker instituut
- Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: a theory of delinquency. *American Sociological Association*, 22, 664-670.

- Varma, K. N. (2007). Parental involvement in youth court. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 231-260.
- Weenink, D. (2003). De invloed van de etniciteit van jonge verdachten op beslissingen van het openbaar ministerie. *Sociologie*, 3, 291-322.
- Weijers, I. (2004). Requirements for communication in the courtroom: A comparative perspective on the youth court in England/ Wales and The Netherlands youth justice. *The Journal of the National Association for Youth Justice*, 4, 22-31.
- Weijers, I. (2006). *Jeugdige dader volwassen straf?* Deventer: Kluwer.

Bijlage 1

Interview jongeren

Hier volgen enkele vragen die gaan over jouw rechtszitting.

1. Welke justitiële instellingen en personen zijn bij jou bekend. *(Meerdere antwoorden mogelijk)*

- 1 Stop
- 2 Halt
- 3 Raad voor de Kinderbescherming
- 4 Rechtbank (kinderrechter)
- 5 Officier van justitie
- 6 Gezinsvoogdij
- 7 Jeugdreclassering
- 8 Justitiële jeugdinrichting (jeugdgevangenis)

2. Ben je van Nederlandse afkomst?

- 1 ja (ga verder met vraag 4)
- 2 nee (ga verder met vraag 3)
- 3 gedeeltelijk (ga verder met vraag 3)

3. Kan je aangeven in hoeverre jij je **Antilliaanse / Marokkaans / Surinaams / Turks** voelt?

- 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- 0 = helemaal niet 10 = helemaal

4. Kan je aangeven in hoeverre jij je **Nederlands** voelt?

- 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- 0 = helemaal niet 10 = helemaal

5. Waren je ouders aanwezig bij de rechtszitting?

- 1 ja (ga naar vraag 7)
- 2 nee (ga naar vraag 6)

6. Wat is de reden dat je ouders afwezig waren bij de zitting?

- 1 ze konden vandaag niet (i.v.m. werken etc.)
- 2 ze schamen zich
- 3 ze weten niet dat de zitting vandaag is
- 4 anders, namelijk...

7. Begreep je wat de kinderrechter en de jeugdofficier tegen je hebben gezegd?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 gedeeltelijk

8. Ben je vrijgesproken of is er een straf opgelegd?

- 1 vrijspraak (ga verder met vraag 9)
- 2 straf (ga verder met vraag 10)

9. Begrijp je waarom je vrijgesproken bent?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 gedeeltelijk

10. Begrijp je waarom er een straf is opgelegd?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 gedeeltelijk

11. Begrijp je welke straf er is opgelegd?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 gedeeltelijk

12. Wat vind je van de straf die is opgelegd? Een 0 betekent te licht en een 10 betekent te zwaar.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
0 = te licht						10 = te zwaar				

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst!

Bijlage 2

Vragenlijst voor ouders

1. Hoe erg vindt u wat uw kind gedaan heeft? Een 0 betekent helemaal niet erg en een 10 betekent heel erg.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

0 = helemaal niet erg 10 = heel erg

2. Wat is volgens u belangrijk in de aanpak van politie en justitie tegenover jongeren die strafbare feiten plegen?

1 op het **voorkomen** ervan

2 op het **bestrafen** ervan

3 bieden van toekomstperspectief

4 opvoeden

3. Hoe vindt u dat politie en justitie zouden moeten reageren op de strafbaar gedrag van jongeren?

1 veel strenger

2 strenger

3 niet strenger, maar ook niet soepeler

4 soepeler

5 veel soepeler

4. begrijpt u wat er zojuist door de kinderrechter en de jeugdofficier is gezegd?

1 ja

2 nee

3 gedeeltelijk

5. begrijpt u de sanctie/vrijspraak die aan uw kind is opgelegd?

1 ja

2 nee

3 gedeeltelijk

6. bent u van Nederlandse afkomst?

1 ja (ga verder met vraag 8)

2 nee (ga verder met vraag 7)

3 gedeeltelijk (ga verder met vraag 8)

7. Kunt u aangeven in hoeverre u zich **Antilliaans / Marokkaans / Surinaams / Turks** voelt?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

0 = helemaal niet 10 = helemaal

8. Kunt u aangeven in hoeverre u zich **Nederlands** voelt?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

0 = helemaal niet 10 = helemaal

9. Ervaart u in de omgang met mensen van politie en justitie cultuurverschillen?

1 ja

2 enigszins

3 nee

4 weet niet

10. Zou u bij **het onderhouden van het contact met mensen van politie of justitie** steun of hulp willen hebben van anderen?

1 ja

2 nee

11. Van wie zou u meer hulp of steun willen hebben? (*Meerdere antwoorden mogelijk*)

1 de tolkendienst

2 mensen van school

3 professionele **Antilliaanse / Marokkaanse / Surinaamse / Turkse** hulpverleners

4 professionele **Nederlandse** hulpverleners

5 imam of geestelijke, traditionele hulpverlener (fqih)

6 anders, namelijk

12. Op welk gebied zou u professionele steun of hulp willen hebben in het contact met de politie of een justitiële instelling?

1 taal (tolken)

2 uitleg, informatieverstrekking

3 advies/bemiddeling

4 anders, namelijk

13. Zou u graag ondersteuning krijgen bij de **opvoeding** van uw kind?

1 ja

2 nee

14. Van wie zou u graag steun krijgen bij de opvoeding? (*Meerdere antwoorden mogelijk*)

- 1 familieleden
- 2 vrienden
- 3 mensen van school
- 4 professionele **Antilliaanse / Marokkaanse / Surinaamse / Turkse** hulpverleners
- 5 professionele **Nederlandse** hulpverleners
- 6 imam of geestelijke, traditionele hulpverlener (fqih)
- 7 anders, namelijk

15. Aan welke vorm van steun zou u de voorkeur geven? (*Meerdere antwoorden mogelijk*)

- 1 individuele gesprekken met deskundigen
- 2 gesprekken met ouders die hetzelfde meegemaakt hebben
- 3 een opvoedingscursus
- 4 begeleiding en advies van een deskundige aan ouders én kind
- 5 huisbezoeken van deskundigen
- 6 anders, namelijk

Bedankt voor uw medewerking!